

Varför vill Södertörns högskola ha en vetenskapsfientlig rektor?

Styrelsen för Södertörns högskola har nyligen föreslagit Moira von Wright som ny rektor. Vi finner detta anmärkningsvärt med tanke på den kunskapssyn hon tidigare gett uttryck för. Går det an att en rektor för en svensk högskola har vilka grumliga idéer kring vetenskap som helst?

Von Wrights rapport "Genus och text" från 1998 (tillgänglig på Skolverkets webbsidor) behandlar den angelägna frågan om varför flickor är så starkt underrepresenterade i fysikstudier. Hon studerar några läroböcker i fysik för gymnasiet och kommer fram till att problemet till stor del ligger i själva fysikämnets karaktär. Flera av böckerna strävar nämligen efter att slå fast vad som är sant och vad som inte är det. De förmedlar budskapet att "fysik handlar om det objektiva, det som höjer sig bortom känsla och mänskligt liv". Detta menar von Wright strider mot kraven på en jämställd text:

"Påbjudandet av snäv kunskap med en given mening är inte förenligt med skolans jämställdhetssträvanden."

Hon rekommenderar därför förändringar av läroplanen:

"En genusmedveten och genuskänslig fysik förutsätter en relationell infallsvinkel på fysiken samt att en hel del av det traditionella vetenskapliga kunskapsinnehållet i fysiken plockas bort."

Kort sagt: Von Wright menar att lösningen på problemet med att få fler flickor intresserade för fysik är att helt enkelt ändra på ämnet fysik – att låta det handla om någonting annat än vad det gör!

Hur når hon då fram till denna radikala slutsats?

Rapporten utgår från en uppfattning om flickors och pojkars olika lärandestilar. Pojkars lärande sägs vara "särskiljande" medan flickors benämns "förenande". Det särskiljande lärandet karaktäriseras av logik, argumentation och analys – aktiviteter som brukar uppfattas som manliga. Det förenande lärandet, däremot, söker förankring i den egna erfarenheten och vardagen, samt sägs spegla ett intresse för kommunikation och relationer – traditionellt kvinnliga egenskaper. (För oss framstår denna karaktäristik som både oseriös och sexistisk. Von Wright anser sig dock ha stöd för den i litteraturen.)

Von Wright finner i sin studie att läroböcker i fysik framhäver logik och argumentation som överlägsna metoder när det gäller att nå fram till kunskap, alltså just de aspekter som hon anser karaktäriserar pojkars lärande. Mer allmänt menar hon att naturvetenskapens sanningsanspråk och reduktionistiska förhållningssätt stämmer mer med den manliga kunskapsstilen än med den kvinnliga. På så vis missgynnas flickor inom fysikämnet.

I rapporten ges flera konkreta exempel på hur detta tänks gå till.

En av de studerade läroböckerna nämner, i samband med att regnbågen förklaras, föreställningen inom folktron att det finns en skatt vid regnbågens slut. Denna föreställning förutsätter förstås att regnbågen finns på en bestämd plats. Till von Wrights förfäran påpekar läroboken ifråga att så inte är fallet: regnbågen syns i en viss riktning, men den har ingen bestämd position. Hon förklarar harmset:

"När författarna uttalar sig förringande om regnbågen, och endast godkänner ett 'objektivt vetande' om den, förringar man [...] sagan och tusenårig levnadsviisdom."

Än märkligare är hennes upprördhet över att en lärobok avfärdar astrologi som ovetenskap. Hon

menar att detta avfärdande på samma gång blir ett avfärdande av “vardagstänkandet” och att det på så vis kan påverka flickors fysikintresse negativt.

För oss framstår resonemanget inte bara som långsökt, utan som direkt fördomsfullt.

Von Wright summerar sin analys:

“Slutsatsen [...] blir att läromedlen i fysik otvivelaktigt värderar det som traditionellt tillskrivs manligt genus högre än kvinnligt genus, att naturvetenskaplig kunskap framställs som sannare och riktigare än andra kunskapsformer [...]. Och att texterna därför på ett symboliskt plan i hög grad bidrar till återskapandet av de orättvisor som jämställdhetssträvandena försöker att råda bot på.”

Vi instämmer i von Wrights strävan efter ett jämställt samhälle. För oss innebär detta ett samhälle där varken barn eller vuxna begränsas i sina handlingar och livsval av stereotypa uppfattningar om manligt och kvinnligt. Von Wright anklagar fysiken och fysikläromedlen för att återskapa samhällets könsnormer. Men i själva verket underblåser hon dem själv: i stället för att motverka fördomarna kring kön, önskar hon anpassa fysiken efter dem. Förutom den bakvända jämställdhetslogiken speglar resonemanget en orimlig syn på vetenskap – en sanningsrelativism där ideologin tillåts bestämma det faktiska kunskapsinnehållet.

Inom den akademiska världen är det lyckligtvis tillåtet att ha fel. Och att ändra sig när man blir varse sina misstag. Måhända har von Wright ändrat uppfattning sedan hon skrev rapporten. I så fall borde hon deklarerat detta innan hon eventuellt tillträder posten som rektor på Södertörns högskola. Annars uppstår en märklig situation, med en uttalat vetenskapsfientlig rektor för ett svenskt lärosäte.

Det vore också intressant att höra hur styrelsen för Södertörns högskola motiverar sitt beslut att föreslå von Wright till rektorsämbetet. Menar man att en sanningsrelativistisk inställning är i sin ordning när det gäller den egna högskolans främsta företrädare?

Sören Holst
Doktor i teoretisk fysik vid Stockholms universitet

Olle Häggström
Professor i matematisk statistik vid Chalmers tekniska högskola